

С. В. Тютюнник, к.е.н., доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Третяк М. В.,
здобувач вищої освіти за ступенем магістр
спеціальності «Облік і оподаткування»,
Полтавська державна аграрна академія

СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпеченість підприємства необхідними фінансовими ресурсами, а також їх раціональне використання є основними факторами покращення виробничих показників підприємства, підвищення ефективності використання засобів та предметів праці, робочої сили, сучасних інформаційних технологій та ін. Важливість оцінки фінансової стійкості підприємства набуває особливо вагомого значення саме в період збитковості реального сектора економіки [2].

В економічній літературі існують різні підходи до трактування поняття «фінансова стійкість». Узагальнення та систематизація тлумачень поняття «фінансова стійкість» дозволила виділити три основні напрями. Перший – фінансову стійкість розглядають як стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі і оцінюють її за результатами співвідношення власних та позикових ресурсів. Другий – фінансову стійкість розглядають як довготривалу платоспроможність. Третій – фінансову стійкість розглядають як раціональну структуру та склад оборотних активів.

На думку Л. А. Лахтіонової, фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торгівельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення [1].

Основною метою аналізу фінансової стійкості є визначення спроможності підприємства протистояти негативній дії зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на його фінансовий стан. Відповідно до мети можна виділити ряд взаємопов'язаних завдань аналізу фінансової стійкості:

- своєчасна та об'єктивна діагностика фінансового стану підприємства, визначення «слабких сторін» та дослідження причин їх виникнення;
- пошук резервів поліпшення фінансового стану підприємства, підвищення його платоспроможності та фінансової стійкості;
- розроблення задач стратегії і тактики стійкого фінансового розвитку підприємства, ефективнішого використання фінансових ресурсів, вивчення можливостей підвищення економічної активності у перспективних напрямках економічного зростання.

Оцінювання фінансової стійкості має на меті об'єктивний аналіз величини та структури активів і пасивів підприємства та визначення на цій основі рівня його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-

господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

У економічній літературі існують різні погляди з приводу напрямів проведення аналізу фінансової стійкості підприємства. На нашу думку, кожен суб'єкт господарювання повинен обирати ту послідовність, яка є найбільш прийнятною для його фінансової стратегії.

Існуючі методики аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення досліджень у декілька етапів, склад і кількість яких, а також порядок розрахунку показників залежать від завдань аналізу і тлумачення поняття «фінансова стійкість». Аналіз фінансової стійкості підприємства потрібно проводити у такій послідовності: складання плану та систематизація джерел інформації; розрахунок за даними балансу системи відносних показників (фінансово-економічних коефіцієнтів), які характеризують фінансову стійкість підприємства з погляду структури і стану майна та джерел формування капіталу; розрахунок за даними балансу системи абсолютних показників, які характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дозволяють визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства; визначення впливу факторів на зміну порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості; формулювання висновків та обґрунтування стратегії розвитку підприємства з врахуванням заходів забезпечення фінансової стійкості.

Таким чином, усі показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства, можна розділити на абсолютні та відносні.

Аналіз фінансової стійкості ґрунтується головним чином на відносних показниках – фінансово-економічних коефіцієнтах. Вони розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу. Відносні показники оцінювання фінансової стійкості підприємства, що досліджується, порівнюються: із загальноприйнятими нормативними значеннями для оцінювання рівня фінансової стійкості; з показниками попередніх періодів для вивчення тенденцій поліпшення або погіршення фінансового стану підприємства; з показниками інших суб'єктів господарювання, що дає змогу виявити сильні та слабкі сторони підприємства і його фінансові можливості.

Розроблено систему фінансово-економічних коефіцієнтів, які відображають різні аспекти структури активів і пасивів балансу, характеризуючи фінансову стійкість підприємства. За змістом та інформаційним забезпеченням розрахунку відносні показники оцінювання фінансової стійкості доцільно об'єднати у три групи:

- показники структури джерел формування капіталу – характеризують співвідношення між розділами і статтями пасиву балансу;
- показники стану оборотних активів – характеризують співвідношення між розділами і статтями активу і пасиву балансу;
- показники стану основного капіталу – характеризують співвідношення між розділами і статтями активу балансу.

Фінансовий стан підприємства багато у чому залежить від оптимальності структури джерел формування капіталу (співвідношення власних і позикових коштів). Так, коефіцієнт фінансової автономії характеризує частку власного

капіталу в загальній вартості авансованого капіталу. Вважається, що за умови його значення $\geq 0,5$ (або $\geq 50\%$), ризик кредиторів (банків, інвесторів, постачальників) є мінімальним, оскільки у цьому випадку підприємство може всі свої зобов'язання і забезпечення покрити за рахунок власних джерел фінансування. Чим вище значення коефіцієнта фінансової автономії, тим більш фінансово стійким і незалежним від зовнішніх кредиторів є підприємство.

Пропонуємо проводити дослідження впливу факторів на зміну коефіцієнта фінансової автономії за допомогою способу ланцюгових підстановок з метою пошуку шляхів зміцнення фінансової стійкості.

Модель факторного аналізу коефіцієнта фінансової автономії:

$$K\Phi A = \frac{BK}{\Pi}, \quad (1)$$

де $K\Phi A$ – коефіцієнт фінансової автономії;

BK – власний капітал, тис. грн;

Π – джерела формування капіталу (пасиви), тис. грн.

Розрахунок значень коефіцієнта фінансової автономії:

за базовий рік:

$$K\Phi A_0 = \frac{BK_0}{\Pi_0}, \quad (2)$$

умовного значення:

$$K\Phi A_{ум} = \frac{BK_1}{\Pi_0}, \quad (3)$$

за звітний рік:

$$K\Phi A_1 = \frac{BK_1}{\Pi_1}. \quad (4)$$

Розрахунок загальної зміни та впливу факторів на зміну коефіцієнта фінансової автономії.

Загальна зміна (+,-) коефіцієнта фінансової автономії:

$$\Delta K\Phi A = K\Phi A_1 - K\Phi A_0, \quad (5)$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) власного капіталу:

$$\Delta K\Phi A_{BK} = K\Phi A_{ум} - K\Phi A_0, \quad (6)$$

2) джерел формування капіталу (пасивів):

$$\Delta K\Phi A_{\Pi} = K\Phi A_1 - K\Phi A_{ум}. \quad (7)$$

Фінансова стійкість підприємств залежить від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносять економічні та ринкові, а до внутрішніх – операційні, інвестиційні та фінансові.

Список використаних джерел:

1. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : [монографія] Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с.

2. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування / Н. О. Ковальчук, Т. В. Руснак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 11. – 368-371.